دقتی در سؤال و جواب در روایت حماد

> و ربّما استدلّ علیه بقول الصادق علیه السلام فی خبر حمّاد بن عثمان «إنّ القرآن نزل علی سبعة أحرف و أدنی ما للإمام أن یفتی علی سبعة وجوه .. الحدیث» و فی دلالته تأمّل[۱]

ظاهراً در خود خصال هم تعبیر «وجوه» هست. روایت چهل و سوم باب السبعه در خصال مرحوم صدوق است. در باب «نزل القرآن علی سبعة احرف» دو روایت هست؛ روایت چهل و سه و چهل و چهار. در مورد روایت چهل و چهارم قبلاً صحبت کرده‌ایم. روایت چهل و سوم می‌ماند.

> حدثنا محمد بن الحسن بن أحمد بن الولید رضي الله عنه قال حدثنا محمد بن الحسن الصفار عن العباس بن معروف عن محمد بن یحیی الصیرفي عن حماد بن عثمان قال قلت لأبي عبد الله ع إن الأحادیث تختلف عنكم قال فقال إن القرآن نزل علی سبعة أحرف و أدنی ما للإمام أن یفتي علی سبعة وجوه ثم قال هذا عطاؤنا فامنن أو أمسك بغیر حساب[۲]

ظاهر کلام امام علیه‌السلام این است که آن چه را که او از اختلاف گمان کرده بود را در نکرده‌اند؛ «ان الاحادیث تختلف عنکم»، حضرت نفرمودند تو به خیالت می‌رسد. یعنی اختلافی بود که مثل حماد آن‌ها را اختلاف می‌دید. امام هم نفرمودند که ما نفرمودهایم ای سندش مشکل دارد. پذیرفتند این احادیثی که به نظر حماد مختلف می‌آید از معصوم علیه‌السلام صادر شده. فقط علت اختلاف را بیان کردند. وقتی علت اختلاف را بیان کردند تعبیر و واژه‌ای که امام علیه‌السلام به کار بردند تصحیح کلام حماد بود. او گفت «ان الاحادیث تختلف»؛ با هم فرق می‌کنند و مختلف هستند. حضرت فرمودند آیا می‌خواهی کلمه اختلاف را برای تو تصحیح کنم؟ «ان القرآن نزل علی سبعة احرف و ادنی ما للامام ان یفتی علی سبعة وجوه»؛ وجوه با اختلاف تفاوت می‌کند. وجوه؛ وجوهی است که می‌تواند همه آن‌ها درست باشد. اما وقتی اختلاف می‌گویی، به ذهن می‌رسد که اختلاف هست، کدام یک از آن‌ها درست است. تا می‌گویی اختلاف دارند، به ذهن می‌رسد که کدام یک از آن‌ها است. اما حضرت که «وجوه» را فرمودند به ذهن شما نمی‌آید که کدام یک از آن‌ها درست است. «وجوه» همه اش درست است.

من این‌طور به ذهنم می‌آید حضرت که کلمه «وجوه» را به کار بردند، در عین تأیید حرف حماد آن را تصحیح هم می‌کنند، یعنی تعبیر اختلاف نیاید. وجوه است، نه اختلاف. اختلاف نما است. اختلاف نما یعنی اذهان ضعیف و اذهانی که در علم قوی نیستند بین آن‌ها اختلاف می‌بینند. سرگردان می‌شوند. اما کسانی که قوی هستند وجوه می‌بینند.

[1] مفتاح الكرامة فی شرح قواعد العلامة (ط-جماعة المدرسين) ج۷ ص ۲۱۵

[2]الخصال، ج۲، ص: ۳۵۸

بازبینی #2
ایجاد شده 14 آوریل 2024 15:10:15 توسط ... .
به روزرسانی شده 23 مه 2024 09:28:21 توسط ... .